

KOCONOGI ČUK *Aegolius funereus* NAJDEN NA LJUBLJANSKEM BARJU

Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* found at Ljubljansko barje

DAVORIN TOME¹ & AL VREZEC²

¹Trnovska 8, SI-1000 Ljubljana, e-mail: davorin.tome@uni-lj.si

²Pražakova 11, SI-1000 Ljubljana

On April 16th 1991 and March 13th 1997, feathers of Tengmalm's Owls *Aegolius funereus* were found at two plucking posts in the remains of a raised bog near Goričica at Ljubljansko barje. The finds are the first records on the occurrence of this species outside its nest-site in nonbreeding season in Slovenia. The differences between primaries and tail feathers of the Tengmalm's Owl and Little Owl *Athene noctua* are described.

Key words: Tengmalm's Owl, *Aegolius funereus*, Ljubljansko barje, feathers, identification

Ključne besede: koconogi čuk, *Aegolius funereus*, Ljubljansko barje, perje, določanje

Koconogi čuk *Aegolius funereus* je zaradi izključno nočne aktivnosti ena izmed slabše poznanih sovjih vrst pri nas. Po zbranih podatkih velja v Sloveniji za stalnico (GEISTER 1998), podatkov o zimskem pojavljanju koconogih čukov zunaj gnezdišč pa ni (SOVINC 1994). Literatura ga uvršča med delne selivke oziroma klateže. Po nekaterih podatkih se samice in mladi osebki selijo, samci so stalnice (MIKKOLA 1983), po drugih pa se seli tudi 30% odraslih samcev (PAKKALA *et al.* 1994). Opisane so tudi invazije koconogih čukov, ki se večinoma pojavljajo v neenakomernih intervalih (MIKKOLA 1983, MÁRZ 1995).

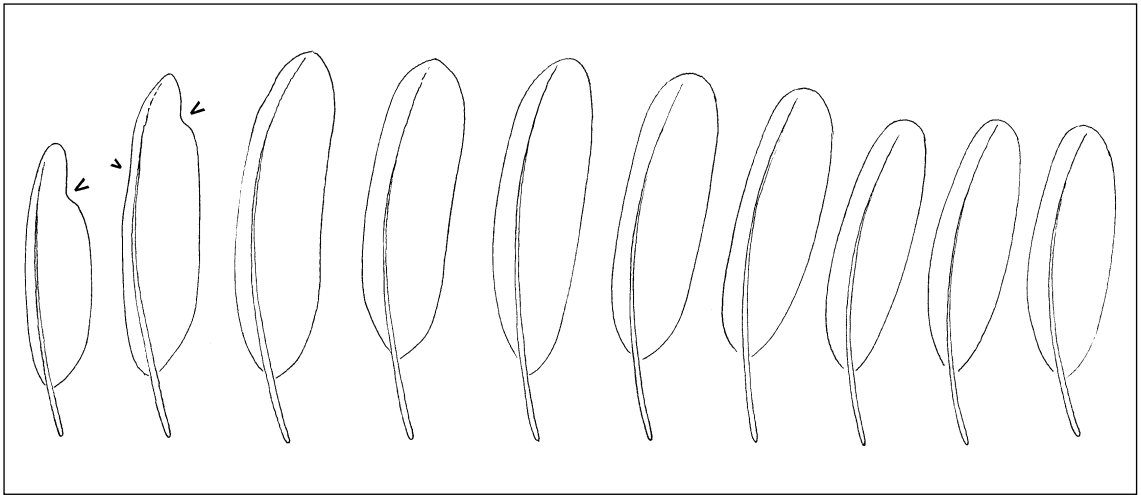
Dne 16.4.1991 in 13.3.1997 so bili na dveh skubiščih v ostanku visokega barja pri Goričici na Ljubljanskem barju najdeni ostanki dveh koconogih čukov. Oba sta bila, sodeč po izpuljenih peresih, plen neke ujede ali sove. V obeh letih je bilo območje Goričice enako intenzivno pregledano tudi v prvi polovici februarja, tako da sklepava, da sta bila čuka uplenjena neke med drugo polovico februarja in datumom najdbe perja. Najdbi sta prva podatka o pojavljanju te vrste zunaj gnezdišč v negnezditvenem obdobju v Sloveniji. Najbližje gnezditveno območje koconogega čuka so sicer nekaj kilometrov oddaljeni gozdovi na pobočju Krma (VREZEC 1997), od koder sta oba na Barje najverjetneje tudi prišla. Vsa opažanja koconogega čuka v Sloveniji so bila dosedaj na nadmorskih višinah med 500 in 1.630 m (TOME 1996), tako da je podatek z Goričice na Ljubljanskem barju (okoli 290 m) zanimiv tudi s tega stališča.

Najdba peres koconogega čuka pa zahteva nekaj več pozornosti, saj obstoja možnost zamenjave s peresi čuka *Athene noctua*, ki je bil na Ljubljanskem barju že večkrat opažen (VREZEC 1993, SENEGAČNIK 1998), zato posvečava nekaj besed tudi tej problematiki (opis razlik med vrstama glej tudi v: MÁRZ 1995, KRYŠTUFEK & JANŽEKOVIČ 1999).

Zanesljivost ločevanja vrst po barvi in obliki letalnih peres je velika. Peresa koconogega čuka so nekoliko daljša, širša ter bolj zaobljena. Razlika v barvi pa se kaže predvsem v obarvanosti pik. Pri čuku so rjavkasto-bele, pri koconogem čuku pa bele (barvna priloga – sliki 1,2). Zaradi tega so peresa koconogega čuka bolj kontrastna od čukovih (barvna priloga – sliki 3,4). Vrsti se razlikujeta tudi v številu primarnih letalnih peres z zarezo (tabela 1; sliki 5, 6). Repna peresa ima koconogi čuk daljša in širša kot čuk. Barvni vzorci na teh peresih pa niso dober ločevalni znak, saj se pri čuku opaža zlasti na tem mestu velika variabilnost tako na podvrstnem kot tudi na individualnem nivoju (KEVE *et al.* 1962).

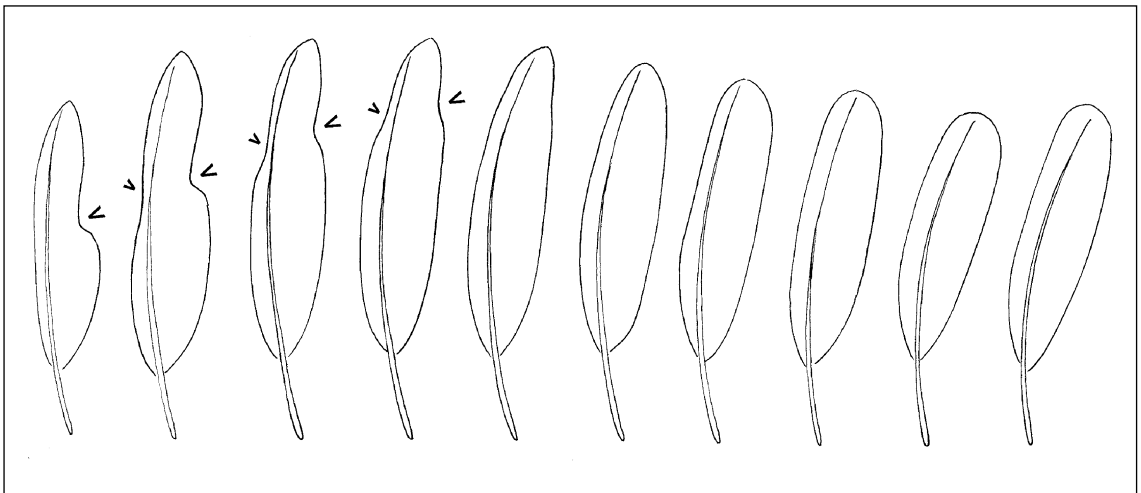
Povzetek

16.4.1991 in 13.3.1997 so bila na dveh skubiščih na ostanku visokega barja pri Goričici na Ljubljanskem barju najdena peresa koconogega čuka *Aegolius funereus*. Najdbi sta prva podatka o pojavljanju vrste zunaj gnezdišča v negnezditvenem obdobju v Sloveniji. Opisana je razlika med letalnimi in repnimi peresi koconogega čuka in čuka *Athene noctua*.

Slika 5: Primarno letalno perje koconogega čuka *Aegolius funereus* z označenimi zarezami in posnetimi deli peres (Risba: Ž. Vrezec)

Figure 5: Primaries of Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* with marked notches and web notch (Drawing: Ž. Vrezec)

Slika 6: Primarno letalno perje čuka *Athene noctua* z označenimi zarezami in posnetimi deli peres (risba: Ž. Vrezec)

Figure 6: Primaries of Little Owl *Athene noctua* with marked notches and web notch (Drawing: Ž. Vrezec)

Zahvala: Preparati so iz ornitološke zbirke Prirodoslovnega muzeja na Dunaju (Naturhistorisches Museum Wien). Upravi muzeja in Borutu Rubiniču, ki je preparate fotografiral, se najlepše zahvaljujemo, tako kot tudi Žarku Vrezcu za izdelavo določevalnih slik in skic perja.

Literatura

- GEISTER, I. (1998): Ali ptice res izginjajo? Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
KEVE, A., I. KOHL, F. MATOUŠEK, A. MOŠANSKY, & R. RUCNER-KRONEISL (1962): Über die taxonomische Stellung der Südost-Europäischen Steinkäuze, *Athene noctua* (Scop.). *Larus* 14: 26–74.
KRYŠTUFEK, B. & F. JANŽEKOVIČ (1999): Ključ za določanje

Tabela 1: Značilne razlike med peresi koconogega čuka *Aegolius funereus* in čuka *Athene noctua* (razlikovalni znaki so bili ugotovljeni na osnovi zbranega materiala ali povzeti po MÄRZ 1995)**Table 1:** Characteristic differences between the feathers of Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* and Little Owl *Athene noctua* (distinguishing features established on the basis of the collected material or after MÄRZ 1995)

	<i>Aegolius funereus</i>	<i>Athene noctua</i>
Primarna letalna peresa	1) temno siva peresa 2) širša peresa 3) bele pike brez rjavkastega obroboja (so manjše) 4) baza kosmače je temna (vsaj pri 1.,2.,3. in 4. prim. let. peresu) 5) zarez na širši polovici 1. prim. let. peresa sega od vrha do približno 1/4 dolžine kosmače 6) zarez na širši polovici 2. prim. let. peresa se konča kmalu za konico peresa 7) zarez na širši polovici kosmače je izrazita na 1. in 2. prim. let. peresu (na 3. prim. let. peresu je šibko izražena) 8) posneto je le 2. prim. let. pero (lahko tudi 3. prim. let. pero)	1) rjavkasto siva peresa 2) ožja peresa 3) bele pike z rjavkastim obrobojem (so večje) 4) baza kosmače je svetla 5) zarez na širši polovici 1. prim. let. peresa sega od vrha do približno 1/2 dolžine kosmače 6) zarez na širši polovici 2. prim. let. peresa se konča malo nad 1/2 kosmače 7) zarez na širši polovici kosmače je izrazita na 1.,2.,3. in 4. prim. let. peresu (na 5. prim. let. peresu je šibko izražena) 8) posneta so 2.,3. in 4. prim. let. peresa (lahko tudi 5. prim. let. pero – le pri nekaterih osebkih)
Sekundarna letalna peresa	1) svetlejša peresa 2) bele pike brez rjavkaste obrobe 3) na ožjem delu peresa so 2–3 pike 4) temne proge na širši polovici peresa ne dosežejo nujno roba peresa	1) temnejša peresa 2) bele pike z rjavkasto obrobo (vsaj tiste na ožjem delu peresa) 3) na ožjem delu peresa je 4–5 pik (lahko šibko izražene) 4) temne proge na širši polovici peresa vedno dosežejo rob peresa
Repna peresa	1) daljša in širša peresa 2) bele pike brez rjavkaste obrobe	1) krajša in ožja peresa 2) bele pike z rjavkasto obrobo

- vretenčarjev Slovenije. DZS, Ljubljana.
- MÄRZ, R. (1995): Der Rauhfußkauz. Die Neue Brehm-Bücherei, Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg, Berlin, Oxford.
- MIKKOLA, H. (1983): Owls of Europe. T & A D Poyser Ltd, London.
- PAKKALA, H., M. OJANEN, M. TYNJÄLÄ (1994): On the autumn movements of the Tengmalm's owl (*Aegolius funereus*) at the Tauvo bird observatory, Northern Finland. The Ring 16 (1–2): 70–75.
- SENEGAČNIK, K. (1998): Popis velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju. Acrocephalus 19 (90–91): 143–146.
- SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- TOME, D. (1996): Višinska razširjenost sov v Sloveniji. Acrocephalus 17 (74): 2–3.
- VREZEC, A. (1993): Sove (Strigiformes) Ljubljanskega barja. Raziskovalna naloga, Gimnazija Šentvid, Ljubljana.
- VREZEC, A. (1997): Opazovanja sov na Krimu pri Ljubljani. Falco 12: 45–47.

Prispelo / Arrived: 21.10.1999
Sprejeto / Accepted: 8.5.2000

Slika 1: Kozača *Strix uralensis macroura* (foto: M. Perušek) – glej str. 10

Figure 1: Ural Owl *Strix uralensis macroura* (photo: M. Perušek) – see p. 10

Slika 3: Primerjava čuka *Athene noctua* (desno) in koonogega čuka *Aegolius funereus* (levo) – trebušna stran (foto: B. Rubinič) – glej str. 71

Figure 3: Comparison between Little Owl *Athene noctua* (right) and Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* (left) – ventral side (photo: B. Rubinič) – see p. 71

Slika 4: Primerjava čuka *Athene noctua* (desno) in koonogega čuka *Aegolius funereus* (levo) – hrbtna stran (foto: B. Rubinič) – glej str. 71

Figure 4: Comparison between Little Owl *Athene noctua* (right) and Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* (left) – dorsal side (photo: B. Rubinič) – see p. 71

Slika 1: Letalno in repno perje koconogega čuka *Aegolius funereus* (od leve proti desni si sledijo: 1. primarno letalno pero, 2. primarno letalno pero, sekundarno letalno pero, sredinsko repno pero, krajno repno pero) – glej str. 71

Figure 1: Flight and tail feathers of Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* (from left to right there follow: 1st primary, 2nd primary, secondary, central tail feather, marginal tail feather) – see p. 71

Slika 2: Letalno in repno perje čuka *Athene noctua* (od leve proti desni si sledijo: 1. primarno letalno pero, 2. primarno letalno pero, sekundarno letalno pero, sredinsko repno pero, krajno repno pero) – glej str. 71

Figure 2: Flight and tail feathers of Little Owl *Athene noctua* (from left to right there follow: 1st primary, 2nd primary, secondary, central tail feather, marginal tail feather) – see p. 71